

Mei, het beroemdste gedicht van Gorter Grootse idealen in Het Spiegel

De woning van Herman Gorter aan de Nieuwe 's Gravelandseweg.

Mei, een nieuwe lente en een nieuw geluid. Het is één van de bekendste gedichten uit de Nederlandse literatuur. Geschreven door Herman Gorter in zijn huis op de hoek van de Nieuwe 's Gravelandseweg en de Bredelaan. Rudolf Geel en fotograaf Jacques Seignette waren welkom in de voormalige woning van Gorter, waar de tijd stilgestaan lijkt te hebben. U ziet het in de fotografie bij dit verhaal van Rudolf over één van de bekendste bewoners van onze buurt.

Een nieuwe lente... In de loop van de vele jaren die zijn verstreken sinds de publicatie van Herman Gorters lange, lyrische gedicht Mei zullen honderdduizenden Nederlanders de... hebben aangevuld met 'en een nieuw geluid',

waarmee deze beginzin van Gorters befaamde gedicht is geworden tot het grootste cliché dat onze taal kent. Gelukkig is het vervolg op de zin aan dit lot ontkomen:

*Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht
In een oud stadje, langs de watergracht'*

En zo ontvouwt zich een lyrisch gedicht zonder weerga, met een stortvloed van aansprekende beelden. Muzikaal klinkende poëzie, die scherp duidelijk maakt hoezeer de Tachtigers een nieuwe tijd inluiden.

RECHTVAARDIGE WERELD

Gorter schreef een uitgebreid poëtisch oeuvre. Een bijzonder onderdeel daarvan vormen de gedichten waarin hij de komende overwinning van het socialisme bezong. De maatschappelijke bevlogenheid die deze gedichten uitstralen en de passie waarmee ze zijn geschreven, hangt nog altijd als een wolkkolom boven de tekst.

Literair schrijven betekent, in welke vorm dan ook, de creatie van een in woorden weergegeven voorstellingswereld. Die komt tot stand in taal en kan in alle mogelijke vormen bij lezers positieve maar ook negatieve reacties oproepen. Gorter was een in alle opzichten bevlogen mens en als dichter niet afkerig van gedurfde voorstellingen. Zijn socialistisch getinte verzen laten dat in het bijzonder zien. Hij is niet de man van het kleine gebaar, hoewel ook tederheid een plaats krijgt in zijn werk.

DE HAARD UIT DE TIJD VAN GORTER IS NOG ALTIJD
IN HET HUIS IN HET SPIEGEL AANWEZIG

Ik zal mij in dit stuk verder beperken tot de 'politieke' verzen, die de opgang en uiteindelijke overwinning van een rechtvaardige maatschappij bezingen*. Op hedendaagse lezers zullen deze gedichten wellicht soms een overdreven en zelfs enigszins potsierlijke indruk maken. Maar dat doet deze verzen onrecht. Gorter was in hart en nieren een dichter, en zijn artistieke en tegelijk sociaal bewogen geest voert hem naar grootse vergezichten. Als overtuigd socialist zette hij zijn dichterschap in om de verwezenlijking van het grote ideaal

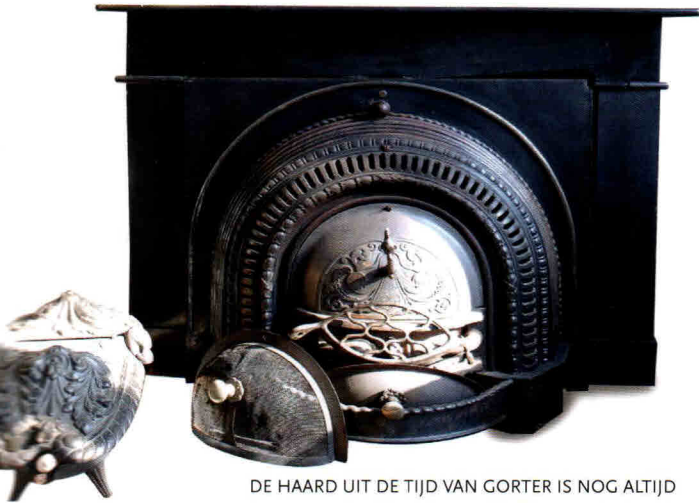
*Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht
In een oud stadje, langs de watergracht'*

En zo ontvouwt zich een lyrisch gedicht zonder weerga, met een stortvloed van aansprekende beelden. Muzikaal klinkende poëzie, die scherp duidelijk maakt hoezeer de Tachtigers een nieuwe tijd inluiden.

RECHTVAARDIGE WERELD

Gorter schreef een uitgebreid poëtisch oeuvre. Een bijzonder onderdeel daarvan vormen de gedichten waarin hij de komende overwinning van het socialisme bezong. De maatschappelijke bevoegenheid die deze gedichten uitstralen en de passie waarmee ze zijn geschreven, hangt nog altijd als een wolkkolom boven de tekst.

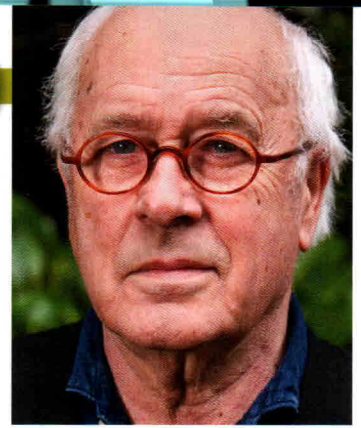
Literair schrijven betekent, in welke vorm dan ook, de creatie van een in woorden weergegeven voorstellingswereld. Die komt tot stand in taal en kan in alle mogelijke vormen bij lezers positieve maar ook negatieve reacties oproepen. Gorter was een in alle opzichten bevoegen mens en als dichter niet afkerig van gedurfde voorstellingen. Zijn socialistisch getinte verzen laten dat in het bijzonder zien. Hij is niet de man van het kleine gebaar, hoewel ook tederheid een plaats krijgt in zijn werk.

DE HAARD UIT DE TIJD VAN GORTER IS NOG ALTIJD
IN HET HUIS IN HET SPIEGEL AANWEZIG

Ik zal mij in dit stuk verder beperken tot de 'politieke' verzen, die de opgang en uiteindelijke overwinning van een rechtvaardige maatschappij bezingen*. Op hedendaagse lezers zullen deze gedichten wellicht soms een overdreven en zelfs enigszins potsierlijke indruk maken. Maar dat doet deze verzen onrecht. Gorter was in hart en nieren een dichter, en zijn artistieke en tegelijk sociaal bewogen geest voert hem naar grootse vergezichten. Als overtuigd socialist zette hij zijn dichterschap in om de verwezenlijking van het grote ideaal

Rudolf Geel, romanschrijver
en neerlandicus

van de verheffing van de arbeidersklasse dichterbij te brengen. In zijn omvangrijke bundel Pan, die veel strijdlieden bevat, schetst hij een wereld die gaat komen, een wereld die de tot dan toe onderdrukte arbeiders een veel beter leven zal bezorgen. Dat zal echter niet zonder slag of stoot gebeuren. De arbeiders zullen zich van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bewust moeten zijn van het grootse ideaal, zoals onder meer tot uiting komt in de volgende strofen:

*Toen het dag was geworden en het eerste daglicht
was doorgedrongen in de straat waar zij woonde,
rees de arbeidster op en haar eerste gedachte
was als altijd de éénheid áller mensen.
Stil zat zij overeind en haar borsten waren stil,
En ook haar hoofd hield zij stil zooals een vrucht.
En zij dacht aan haar geluk als vrouw,
Hoe het alleen dan zou komen als zij in
Een wereld leefde van eenheid, eenheid aller mensen.
(...)*

EEN IDEEAAL

Het contrast met meer gebruikelijke eerste gedachten bij het ontwaken, zal ook voor de lezers in Gorters tijd duidelijk zijn geweest: 'Moet ik voor dag en dauw in die ijskou mijn bed weer uit', of, geëngageerder: 'Ik heb geen zin me vandaag voor die uitbouter te gaan uitsloven'. Gorter evenwel levert niet een in poëtische taal geformuleerde weerslag van enige werkelijkheid, hij verwoordt een ideaal. Zelf was hij een dichter en een intellectueel en geenszins een arbeider. Dat doet echter niets af van zijn wens ook tot de arbeidersklasse te behoren:

*O om nu een van 't werkend volk te zijn!
en door zich heen de kracht te voelen dringen,
Die 't werkend volk nu brengt naar de oppervlak
van 't leven. Zie ze daar nu bij elkaar,*

*Zie ook: Een rood lied zingt er. Een keuze uit de gedichten van Herman Gorter. Samengesteld en ingeleid door Simon Mulder, Uitgeverij HetMoet, 2021.

RUDOLF GEEL GING OP BEZOEK IN HET HUIS VAN HERMAN GORTER AAN DE NIEUWE 'S GRAVELANDESEWEG.

HERMAN GORTER.

Ook dicht Gorter arbeiders specifieke behoeften toe, die hij ongetwijfeld ontleent aan de levensstijl van zijn eigen klasse:

---

*En er is een zeer stil verlangen in hen
om iets te zien van 't scheemren van de schoonheid,
waar nu dat rode kleedgordijn voor hangt,
iets te voelen van 't wezen der muziek,
en in 't wezen der kleur een blik te slaan,
Te weten wat het is: de stille lijn.*

De dichter beseft daarbij overigens terdege dat het arbeidersvolk nog niet toe is aan de verwezenlijking van deze wensen, als hij dit gedicht besluit met de woorden:

---

*Al die verlangens leven in het Volk
Zeer stil, zeer onbewust nog, als een mist
Op een November- of winterschen dag*

In verschillende gedichten geeft Gorter een poëtische beschrijving van de oorsprong van het socialisme:

*Het socialisme het is een eikeltje,
het is een ster van uit de vert gevallen,
het is een kindsdroom die tot waarheid werd,
het geluk gouden, plotseling met een vaart
op aard gekomen, en daar uitgebreid
dat een zonnig en weeldrig gebouwd net.*

“Het socialisme, dat is een eikeltje!”

Socialistische voormannen (zoals hij er zelf ook een was) zullen er, neem ik aan, zelden of nooit zijn toegekomen dergelijke uitingen in hun toespraken te verwerken. ‘Kameraden, ik zeg jullie: het socialisme, dat is een eikeltje!’ Gorters literaire zinnen komen tot ons via een ander spoor, en wel uit een op het produceren van specifieke literaire taalgerichte geslacht: dit is de taal van een dichter. Dat de verwoording van zijn idealisme ook bij deze dichter niet vanzelf afgaat, mag blijken uit de volgende regels:

*NIET gemak'lijk, uit één kamertje
dat grootse blijspel, dat socialisme
te overzien. Maar goed dat de zon lacht
in Oost en West.*

Elders heeft hij een overzicht van de specifieke beelden die hem voor ogen staan. Daarbij maakt hij het zijn arbeiders bepaald niet gemakkelijk:

*De arbeidersklasse stijgt langs trappe' omhoog
door de nevlige lucht, op bergen graniet.
Daar door de lucht daar gaan ze, naar de wolken.*

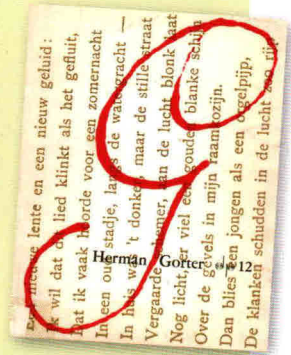
(-)
*Ik zie ze door de neevlen stijgen opwaarts.
Het is een algemeen gaande geklim.
Zooals de mieren in het groote bosch*

BOEKEN VAN EN OVER GORTER

Spiegelbewoner Klaas Oosterom doet al meer dan 10 jaar in oude, ‘uitgelezen’ boeken. Boeken die mensen hem schenken. Je kunt elke week een uitgelezen boek van hem tegenkomen in BussumsNieuws. Over en van Herman Gorter heeft hij er ook een paar. Van elk van de drie boeken hier beschreven heeft hij één exemplaar die voor € 10 per stuk bij hem te koop zijn. Voor wie het eerst komt. Mail hem via oosteromnc@gmail.com en hij neemt contact met je op. De opbrengst is voor een ontwikkelingsproject in Mauretanië.

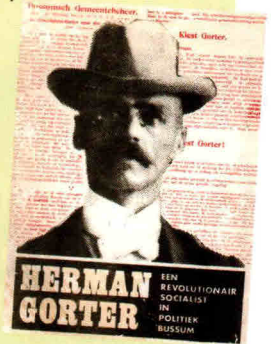
Herman Gorter

Schrijvers Prentenboek deel 12.
Door Gerrit Borgers e.a. Uitgave van het Ned. Letterkundig Museum 1966. Met citaten en 120 afbeeldingen van foto's, handschriften, tekeningen, boekomslagen, enz. Verder een korte biografie en een bibliografie. 39 pagina's.

Herman Gorter, een revolutionair socialist in politiek Bussum

Een uitgave van PSP Afdeling Bussum/Naarden. Het boekje 'probeert de politieke activiteiten van Gorter in Bussum te belichten'. Zijn activiteiten als dichter komen praktisch niet ter sprake. In het boekje is herdruk opgenomen van de brochure 'Bussumsch gemeentebeheer', van de S.D.A.P. afd. Bussum uit 1905 'ten gunste van de candidatuur Gorter voor den Gemeenteraad'. In de bijlagen gegevens over de Bussumse S.D.A.P. afdeling. Het boekje het verscheen in 1977; het werd twee keer herdrukt.

Herman Gorter – Mei

'Mei' is het beroemde gedicht van Herman Gorter (1864-1927), dichter, socialist en activist. Hij woonde vanaf 1893 in het huis Nieuwe 's-Gravelandseweg, hoek Bredelaan. Hij schreef er het gedicht als jongeman, 22 jaar oud.

BEVOLOGEN VERGEZICHTEN

Gorters bevologen vergezichten zijn in taal gevatte hoopvolle verten, waar de arbeidersklasse het heft zelf in handen zal nemen. Hij beschrijft hoe arbeiders door de rotsen gaan, vergelijkt hen met een olifant die zich razend door de wereld beweegt en deze vult met zijn 'gesnork en trompet heel de lucht'. Allereerst wordt de dichter zelf door zijn eigen zinnen naar grote hoogten gevoerd. Het is een en al vervoering die hij op papier zet, een gedroomde wereld die ongetwijfeld verwante geesten in zijn eigen dagen heeft begeesterd. Sommige van Gorters taalbouwsels maken een bijna surrealistische indruk. Dit maakte zijn artistieke verbeelding, die de voorstelbare werkelijkheid lijkt te ontstijgen, er niet minder interessant om. Al deze gedichten zijn een expressie van hoop op een evenwichtiger ingerichte maatschappij.

Sommige van Gorters taalbouwsels maken een bijna surrealistische indruk

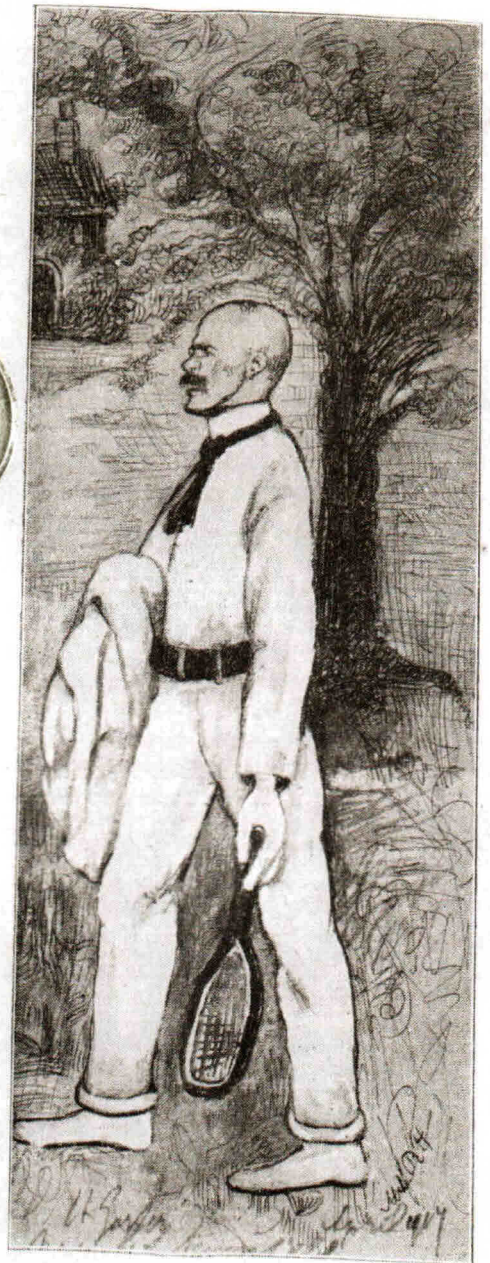
Hedendaagse lezers zullen wellicht de neiging hebben de gedichten uit Pan te beschouwen als curiosa. Wij mogen echter niet vergeten dat wij de geschiedenis van de twintigste eeuw kennen en dus weten dat het met de arbeidersklasse anders is gegaan dan Gorter voorzag. Dat maakt deze gedichten alleen maar des te belangwekkender. Sommige hedendaagse lezers zullen misschien de beelden van een gelukkige mensheid met enige melancholie ondergaan. Het is allemaal anders gegaan dan door dichters en socialistische voor mannen voorzien. Het Utopia van de arbeidersklasse is nooit tot stand komen. In onze wereld zal geen arbeidster ontwaken om met stille borsten onmiddellijk aan de eenheid van alle mensen te denken. Maar deze regels kwamen uiteindelijk wel voort uit het wishful denken van een groot dichter!

HAASJE OVER

Ernu nog even iets over het meer aardse leven van de dichter. Een hoogtepunt tijdens de charmante voorstelling over Gorter door Simon Mulder en enkele musici, die ik bijwoonde in de Naardense Mess, vormde een korte film waarin Gorter zich in een lommerrijke omgeving vermaakt met het spelen van haasje over. Naast dichter en politicus, was hij een enthousiast sportman. Hij speelde cricket en tennis en hield van zeilen. Als het vroor bond hij de ijzers aan. Gorter en de over elkaar heen wippende kinderen in het filmpje worden geflankeerd door Jenne Clinge Doorenbos, één van de twee minnaressen die het huwelijksleven voor Gorter verlichtten. Hij bleef daarbij tot aan haar dood getrouwd met de vermo-

GORTER WAS EEN SPORTIEVE MAN. HIJ TENNISDE GRAAG EN WON VERSCHILLENDE SPORTMEDAILLES.

gende patriciërsdochter Wies Cnoop Koopmans. Behalve met Jenne had hij jarenlang een verhouding met Ada Prins, de eerste vrouwelijke doctor in de chemie. Gorter had dus een meer dan gevuld leven.

In Bussum lag zijn door Berlage ontworpen huis aan de Nieuwe 's Gravelandseweg een eind uit het op dat moment bewoonde deel van Het Spiegel. Ik weet niet of het filmpje op die plaats is opgenomen. Het is grappig om te zien hoe Herman Gorter, met Jenne aan zijn zijde, zich op een vrolijke en bijna kinderlijke wijze in een eigen paradijsje wist te ontspannen.

*Zie ook: Een rood lied zingt er. Een keuze uit de gedichten van Herman Gorter. Samengesteld en ingeleid door Simon Mulder, Uitgeverij HetMoet, 2021.